

Overganger for elever i videregående opplæring

Elever som kommer til Norge sent i skoleløpet står overfor mange utfordringer både språklig og faglig. Mange av de nyankomne elevene trenger særskilt oppfølging for å kunne fullføre og bestå videregående opplæring. Arbeidet som gjøres i forkant av og i samband med overganger mellom grunnskole og videregående opplæring og mellom innføringstilbud og ordinære tilbud er derfor essensielt.¹

Andelen unge som fullfører videregående opplæring med vitnemål eller fag- eller svennebrev innen to år etter normert tid, har ligget stabilt mellom 70 og 74 prosent de siste 20 årene. For sent ankomne innvandrere er tallene annerledes. Av innvandrere i alderen 25-30 år har halvparten av dem som kom til Norge i alderen 13-15 år, fullført og bestått videregående opplæring. Tilsvarende andel for dem som kom til Norge i alderen 16-18 år, er 40 prosent.²

En del av elevene som kommer sent på ungdomstrinnet, har liten skolebakgrunn fra hjemlandet. Selv om de bare har kort tid bak seg i norsk grunnskole, har de krav på å få vitnemål, og det gir rett til videregående opplæring. Det stilles ingen krav verken om norskferdigheter eller fagkunnskaper for inntak. Denne elevgruppa kan ha behov for mer grunnskoleopplæring. Noen kommuner tilbyr et ekstra frivillig år i grunnskolen, andre steder kan elevene gå over i grunnskole for voksne som kan være lokalisert enten på voksenopplæringen eller på en videregående skole. En tredje mulighet er å gå over i et innføringstilbud på videregående nivå. Elever og foresatte må gis informasjon om hvilke tilbud som finnes lokalt, og hva slags innhold tilbudene har.

Overgang mellom ungdomsskole og videregående opplæring

Overgangen mellom ungdomsskole og videregående opplæring kan være spesielt utfordrende for nyankomne elever. Et godt samarbeid mellom skole og skoleeiere og lærere imellom kan lette overgangen. Det er viktig at det finnes rutiner for overføring av relevant informasjon.

God karriereveiledning kan være en forutsetning for å foreta gode utdanningsvalg. Nyankomne elever og deres foreldre kjenner ikke det norske utdanningssystemet, og det er viktig at de får informasjon om hvilke muligheter elevene har, på et språk de forstår. Mange steder i landet holdes det egne informasjonsmøter med tolker til stede i god tid før søknadsfristen til videregående opplæring.

I Nordland har fylkeskommunen i samarbeid med Bodø og Beiarn kommuner gått sammen om å lage et årshjul for 10. trinn som skal forberede elever, foresatte og lærere på overgangen til videregående

---

¹ Jf. Thorhaug og Svendsen 2014.

² Jf. Utdanningsspeilet 2016.

opplæring. I dette årshjulet er det er lagt inn eget foreldremøte med tospråklige lærere eller tolk, hospitering på vgs. for elever med vedtak om særskilt språkopplæring samt kommunikasjon mellom rådgivere på de ulike skolene og overlevering av permer i grunnleggende norsk.

Forberedelse til videregående opplæring

I videregående opplæring skjer overgangen fra innføringstilbud til ordinær klasse normalt ved skolestart etter at elevene selv har søkt seg inn på ønsket utdanningsprogram. Det er imidlertid viktig at man også i innføringstilbud legger til rette slik at elevene settes i stand til å foreta gode utdanningsvalg. Som andre nyankomne trenger de informasjon om det norske utdanningssystemet på et språk de forstår.

I mange fylker samarbeider videregående skole og voksenopplæring om et felles innføringstilbud for nyankomne elever mellom 16 og 24 år. Dette kalles ofte en Kombinasjonsklasse. Felles for elevene innenfor et slikt tilbud er at de trenger økt kompetanse i norsk og norske grunnskolefag for å mestre videre skolegang. I kombinasjonsklassene kan man samle elever med grunnskole fra hjemlandet og rett til videregående opplæring, elever uten norsk grunnskole og uten fullført grunnskole fra hjemlandet og elever som er skrevet ut av norsk grunnskole, men har behov for mer grunnskoleopplæring. Tidligere gikk mange av disse elevene i voksenopplæringen. Når opplæringen legges til en videregående skole, får de gå på skole med jevnaldrende. Det har vist seg svært motiverende.

Mange skoler lar elevene i innføringstilbud hospitere i ordinære klasser før de skal søke utdanningsprogram. På Åssiden videregående skole i Drammen starter man med å la elevene i innføringsklassene besøke alle utdanningstilbudene som skolen har, og deretter kan hver enkelt hospitere på utdanningsprogram de vil vite mer om. Slike hospiteringsordninger kan bidra til færre feilvalg og dermed mindre frafall.

I en del tilfeller ønsker både elever og foresatte overgang til ordinær opplæring så raskt som mulig og takker nei til mer grunnskoleopplæring eller et innføringstilbud i videregående. En grunn til at mange ønsker rask overgang, er at de er utålmodige med å komme videre i utdanningen slik at de kan fullføre og komme ut i jobb. Dersom det oppfattes at innføringstilbudet har lav prestisje og ikke er integrert i skolens øvrige virksomhet, kan det også bidra til at elever takker nei.³ Studier viser klart at nyankomne elever ofte ønsker å komme raskere over i videregående opplæring enn de har faglige forutsetninger for.⁴ Skjer overgangen for tidlig, kan det føre til frafall. Får eleven innsikt i kravene som stilles for eksempel gjennom utplassering i videregående opplæring, kan det bidra til at flere velger å bruke mer tid om det er nødvendig.

---

³ Jf. Rambøll 2016, Skowronski 2013

⁴ Jf. Thorshaug mfl. 2013.

Etter overgang til ordinær opplæring

Elever med kort botid i Norge vil møte mange utfordringer både språklig og faglig når de er overført fra et innføringstilbud til ordinær undervisning. Innføringstilbudet skal ha gitt elevene et godt grunnlag å bygge videre på, men de vil fortsatt ha behov for tilpasset norskundervisning og tospråklig støtte i fagopplæringen. Det er vesentlig at lærere i fellesskap tar ansvar for elevenes språk- og fagutvikling. Det er viktig at elevene får arbeide med utvikling av ord, begreper, språklige strukturer og ulike teksttyper i alle fag og på tvers av fag. Da vil de raskere både få god språkkompetanse og nå faglige mål.

NAFOs hjemmeside omhandler prinsipper og metoder for *språkutviklende undervisning* (<http://nafo.hioa.no/kompetanseheving/skole/sprakutviklende-arbeid/>)

Tidligere var det ikke lov å ta opp fag fra grunnskolen for elever som hadde avsluttet grunnskole og mottatt vitnemål. Dette kan være problematisk for mange nyankomne ungdommer fordi de ikke er faglig rustet til for å begynne på videregående skole. Våren 2016 ble det imidlertid vedtatt en lovendring som gjør det mulig å ta grunnskolefag på nytt. Bakgrunnen for lovendringen var erfaringer fra et forsøk i Larvik. Der har Larvik læringscenter og Thor Heyerdahl videregående skole gått sammen om et tilbud for alle nyankomne i alderen 16 til 20 år, uansett om de hadde rett til videregående opplæring eller til grunnskole for voksne. I tilbudet har man gitt grunnskoleopplæring etter opplæringslovens § 4A-1. Det er registrert et betydelig lavere frafall og lavere omvalgsprosent blant elever med kort botid som har deltatt i forsøket enn blant tilsvarende elevgruppe tidligere. Tilbudet er beskrevet grundig i Utdanningsdirektoratets veileder Mer grunnskoleopplæring til ungdom (<https://www.udir.no/regelverk-og-tilsyn/finn-regelverk/etter-tema/Minoritetsspraklige/mer-grunnskoleopplaring-til-ungdom---veileder/>).

Refleksjonsspørsmål

- Hvilket tilbud gis til nyankomne elever på din skole / i ditt fylke?

Litteratur

Rambøll. (2016). *Evaluering av særskilt språkopplæring og innføringstilbud*. Oslo: Rambøll.

Skowronski, E. (2013). Skola med fördröjning, Nyanlända elevers sociala spelrum i "en skola för alla". Doktorsavhandling i migrationsvetenskap, Lunds universitet, Centrum för teologi och religionsvetenskap.

Thorshaug, K og Svendsen, S (2014). Helhetlig oppfølging. Nyankomne elever med lite skolebakgrunn fra opprinnelseslandet og deres opplæringssituasjon. Trondheim, NTNU Samfunnsforskning.

Thorshaug, K., Paulsen, V., Røe, M. og Berg, B. (2013). Mot en ny bosettingsmodell? Direkteplassering av enslige mindreårige. Trondheim, NTNU Samfunnsforskning.

Utdanningsdirektoratet (2016). Utdanningsspeilet 2016. Oslo, Utdanningsdirektoratet